

Василь Васильович ГОЙ

аспірант,
кафедра економіки та оцінки майна підприємств,
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця
E-mail: goi@go.ru

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ З МЕТОЮ ВІЯВЛЕННЯ ОЗНАК ПРОТИПРАВНИХ БАНКРУТСТВ

Гой, В. В. Аналіз діяльності неплатоспроможних підприємств з метою виявлення ознак протиправних банкрутств [Текст] / Василь Васильович Гой // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2014. – Том 18. – № 2. – С. 106-112. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Розвиток економіки нашої країни багато в чому визначається фінансово-економічним станом вітчизняних підприємств. Унаслідок недобросовісних дій зацікавлених осіб, через переділ власності навіть фінансово стійкі підприємства можуть зазнати банкрутства. Ефективний механізм банкрутства підприємств, що не допускати використання протиправних банкрутств, сприятиме стабілізації та підвищенню ефективності економіки країни і дасть підприємствам впевненість у безпеці їх економічної діяльності.

Мета. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розроблення методологічних рекомендацій з проведення аналізу діяльності підприємств на наявність ознак протиправних банкрутств.

Метод (методологія). Теоретичною та методологічною основою дослідження слугують роботи провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі виявлення та запобігання банкрутству підприємств, а також виявлення протиправних дій при банкрутстві. У ході дослідження були використані загальнонаукові знання з економічного аналізу, структурно-динамічного та експертного аналізу.

Результати. Проаналізовано і узагальнено чинні методики діагностики банкрутства з метою визначення можливості їх використання при виявленні ознак протиправних дій при банкрутстві. Виявлено особливості фінансової діагностики та оцінки протиправних банкрутств, що містить фінансовий аналіз і опис дій з проведення експертизи протиправного банкрутства. Запропоновані теоретичні положення та методологічні рекомендації по проведенню аналізу банкрутства організацій можуть бути використані арбітражними керуючими, органами державного управління та податковими органами при дослідженні діяльності підприємств на наявність ознак протиправних дій у с.

Ключові слова: боржник; платоспроможність; навмисне доведення до банкрутства; фіктивне банкрутство; протиправні дії; схеми банкрутств.

Vasyl Vasylyovych GOI

PhD Student,
Department of Economy and Property Assessment of Enterprises
Kharkiv National Economic University named after Simon Kuznets
E-mail: goi@go.ru

ANALYSIS OF INSOLVENT COMPANIES TO DETECT ILLEGAL FEATURES BANKRUPTCY

Abstract

Introduction. The development of the country's economy is largely determined by the financial and economic situation of domestic enterprises. As a result of unfair actions of interested persons due to the redistribution of property even financially stable companies can suffer bankruptcy. An efficient bankruptcy mechanism that will not allow the use of illegal bankruptcies will stabilize and improve the efficiency of the economy and give companies the

confidence in the safety of their economic activity.

Purpose is to ground the theoretical positions and to develop methodological recommendations on the analysis of enterprises as for presence of signs of illegal bankruptcies.

Method (methodology). The works of leading domestic and foreign experts as for the detection and prevention of bankruptcy of enterprises, and detection of illegal actions in bankruptcy serve theoretical and methodological basis of research. In the course of study the general scientific knowledge of economic analysis, structural-dynamic and expert analysis have been used.

Results. The existing methods of bankruptcy diagnosis in order to determine the possibility of their use when detecting signs of illegal actions in bankruptcy are analyzed and summarized. The features of financial diagnosis and assessment of illegal bankruptcies that provide financial analysis and description of the action of the examination of illegal bankruptcy. The proposed theoretical principles and methodological recommendations on carrying out analysis of organization bankruptcy can be used by arbitration managers, public administrations and tax authorities in the process of investigation of enterprises for signs of illegal actions in the bankruptcy proceedings.

Keywords: borrower; solvency; deliberate bankruptcy; fictitious bankruptcy; illegal actions; schemes of bankruptcies.

JEL classification: G33, K42, M41

Вступ

У наш час економіка України перебуває в досить складному становищі, обумовленому спадом розвитку промисловості, відсутністю достатнього рівня інвестицій, жорсткістю грошово-кредитних відносин, воєнними діями на сході країни. Подібні несприятливі умови в багатьох випадках призводять до втрати платоспроможності суб'єктів господарювання та подальшим їх банкрутством. Дуже часто механізм банкрутства використовується суб'єктами процесу банкрутства у власних корисливих цілях. Для вдосконалення механізму банкрутства в Україні та скорочення кількості невиявлених випадків недобросовісних дій при банкрутстві повинна бути проведена комплексна робота з удосконалення методичної та методологічної бази, використовуваної при розгляді справ про банкрутство підприємств. У вдосконаленні механізму банкрутства безпосередньо зацікавлена як держава в цілому, так і окремі економічні суб'єкти. Ефективний механізм банкрутства підприємств зведе до мінімуму можливість використання протиправних банкрутств, сприятиме стабілізації і підвищенню ефективності економіки країни та підвищить безпеку економічної діяльності.

Значний внесок у вирішення проблем, що стосуються аналізу діяльності та визначення ймовірності банкрутства суб'єктів господарювання, зробили зарубіжні та вітчизняні вчені З. Боді, Р. Брейлі, Р. Вестерфілд, Б. Джордан, Е. Долан, С. Майєрс, Р. Мертон, С. Росс, Е. Хелферт, Р. Холт, а також С. Беляєв, Р. Біловал, Т. Білоконь, А. Гордєєва, Ю. Зайченко, Л. Лігоненко, Н. Картохіна. Методичним питанням виявлення ознак навмисного банкрутства присвячено порівняно мало робіт. Обговорення основних положень законодавства, які розкривають сутність навмисного банкрутства та сутність експертизи причин банкрутства підприємств, міститься в роботах Н. Григор'євої, Н. Львової, К. Мараховської. Однак методичні аспекти фінансово-економічного аналізу з метою виявлення ознак протиправних банкрутств підприємств теоретично слабо розроблені і потребують подальшого дослідження.

Мета та завдання статті

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень та розроблення рекомендацій з проведення експертизи протиправних банкрутств.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поняття навмисного доведення до банкрутства, фіктивного банкрутства та неправочинних дій при банкрутстві в значенні специфічного правопорушення у сфері банкрутства (кримінального банкрутства) сформувалися в ХХ ст. Протиправні банкрутства є результатом злого наміру і навмисних дій з боку тих чи інших осіб. Метою реалізації шахрайських схем є відхід від сплати боргів або відстрочка термінів їх сплати, захоплення майна або зміна керівництва організації. Подібні схеми найчастіше реалізуються за допомогою операцій з майном підприємства та сумами його кредиторської заборгованості. Тому протиправне банкрутство є елементом тіньової економіки в її кримінальній частині, поряд з такими явищами, як незаконна торгівля зброєю, рекет і т. д. [1]. Подібна характеристика банкрутства підкреслює значну соціальну небезпеку цього явища, тому що порушує такі важливі ринкові принципи, як доброспорядність і заборона кримінальних форм поведінки в економічній діяльності.

Проаналізувавши українську і міжнародну практику виявлення протиправних дій при банкрутстві, можемо виокремити кілька основних типів схем, наведених у таблиці 1.

Таблиця 1. Типи схем протиправних дій при банкрутстві

Протиправне банкрутство	Ініціатори банкрутства	
	Зовнішні	Внутрішні
Навмисне доведення до банкрутства	зацікавленими особами з метою захоплення майна підприємства та перерозподілу власності	власниками підприємства з метою уникнути погашення боргів і сплати податків
Фіктивне банкрутство	зацікавленими особами з метою зміни власників підприємства	власниками підприємства з метою отримання відстрочки платежів
Приховування банкрутства		власниками підприємства з метою отримання окремих вигод

Встановлені фінансові схеми дозволяють оцінити сукупність критеріїв фінансової діагностики умисного банкрутства. Тому виявлення і класифікація найбільш поширених фінансових схем є невід'ємним етапом при формуванні відповідної методики. При цьому ми виходимо з передумови, що неправочинні дії мають типовий характер, тобто вони повторюються, для них характерні стабільність і повторюваність.

Основною складовою частиною експертизи протиправних банкрутств є фінансовий аналіз. У традиційному розумінні фінансовий аналіз прийнято розглядати як метод оцінки і прогнозування фінансового стану підприємства на основі бухгалтерської звітності та облікової інформації, при реалізації якого переслідуються цілі ідентифікації змін у фінансовому стані в просторово-часовому розрізі та виявлення чинників, що викликали ці зміни [2].

Проведений аналіз існуючих методичних підходів до аналізу фінансового стану підприємств показує, що відповідний досвід цього питання нагромаджено в державних установах України. Так Державним органом з питань банкрутства запроваджена Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій [3], а також Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій [4]. У 2001 році Міністерством фінансів України та Фондом державного майна України затверджено положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації [5], а Міністерством економіки України, затверджені Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [6]. У названих нормативних документах визначено загальні підходи до оцінки фінансово-господарського стану підприємства, встановлено основні методичні засади проведення поглибленої оцінки його платоспроможності. У цих методичних документах наводиться перелік відповідних аналітичних та нормативних показників, а також методика їх розрахунку.

За весь час з моменту відродження інституту банкрутства існувало дві офіційні методики для виявлення наявності (відсутності) ознак кримінальних банкрутств, а саме № 10 від 17.01.2001 р. та № 14 від 19.01.2006 р. Слід зазначити, що Методичні рекомендації № 14 замінили Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Мінекономіки від 17.01.2001 р. № 10. Запропонована в Методичних рекомендаціях № 14 методика аналізу відрізняється від методики, запропонованої в Методичних рекомендаціях № 10 глибиною проведення аналізу, кількістю показників, що розраховуються. У цьому нормативно-правовому акті викладено докладну методику діагностики банкрутства українських підприємств разом із визначенням ознак протиправних банкрутств (фіктивних, навмисних і прихованих).

Проведення оцінки фінансового стану підприємства з позицій неплатоспроможності та наявності ознак банкрутства умовно можна поділити на два етапи. На першому етапі заповнюється таблиця основних показників, які характеризують фінансово-господарський стан підприємства за попередні три роки (таблиця 1 додатка 4 до Методичних рекомендацій № 14), у якій зіставляють розрахункові показники з оптимальними значеннями. Потім проводять аналіз наявності або відсутності ознак банкрутства для формування загального уявлення про фінансовий стан підприємства.

На другому етапі проводять аналіз факторів, які призвели до неплатоспроможності підприємства, визначається доцільність санації підприємства.

На даний момент методика виявлення ознак фіктивного та умисного банкрутства побудована в основному на аналізі даних звітності боржника, а точніше на аналізі його балансу. У цьому полягає низка недоліків цієї методики, які можна виправити в ході її вдосконалення. Основними напрямками поліпшення мають бути:

-
- уточнення методичних підходів до визначення неплатоспроможності боржника і її збільшення;
 - кількісні методи визначення збитку нанесеного власникам, державі та кредиторам у результаті неправочинних дій ініціаторів;
 - методи визначення та аналізу протиправних господарських операцій.

Метою проведення аналізу діяльності підприємства-боржника має бути отримання відповідей на перелік питань, а саме: чи можливо відновити платоспроможність підприємства, чи вистачить майна для задоволення вимог кредиторів та який розмір таких вимог [7]. Важливим, на нашу думку, окрім підтвердження чи спростування ознак протиправних банкрутств, має бути розуміння можливості збільшення майна боржника за рахунок оскарження протиправних угод та притягнення до відповідальності третіх осіб.

Проведення аналізу слід проводити у п'ять етапів. На першому формулюються основні цілі проведення аналізу та його напрями, складається план дій, визначається період аналізу та підперіоди, які становлять найбільший інтерес для експерта, проводиться збір вихідних даних. На другому етапі проводимо розрахунок і аналіз динаміки фінансових коефіцієнтів. Третій етап містить аналіз поточної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, четвертий – розрахунок і аналіз питомої ваги статей балансу в загальному підсумку, а також їх абсолютні та відносні зміни. На п'ятому етапі, беручи до уваги результати отримані раніше, проводиться аналіз даних на наявність ознак протиправних банкрутств.

Для отримання достовірних даних про те, яке майно перебуває в розпорядженні підприємства, на першому етапі доречним буде провести інвентаризацію. Інвентаризація передбачає проведення перевірки фактичної наявності майна підприємства та його стан. Подібна перевірка дозволить отримати уявлення про реальний стан справ на підприємстві, наявність або відсутність майна та його реальну вартість. Крім інвентаризації майна, необхідно провести інвентаризацію грошових коштів та заборгованості, оскільки у випадку фіктивного чи навмисного банкрутства дані за цими рядками балансу також можуть не відповідати дійсності.

У випадках, якщо є ймовірність того, що підприємство навмисно доведене до банкрутства чи таке банкрутство фіктивне, то вартість майна за обліковими документами і його реальна вартість можуть істотно відрізнятись. У випадку, якщо підприємство навмисно доведене до банкрутства, то фактична вартість майна буде набагато нижчою, ніж балансова, а якщо відбувається фіктивне банкрутство, то можлива і зворотна ситуація.

Оскільки мова йде про перевірку підприємства на наявність ознак протиправних банкрутств, у яких можуть бути зацікавлені і власники підприємства, то проведенню аналізу повинен передувати аудит звітності з відповідними висновками про ступінь її достовірності. Основні принципи і методи аудиту фінансової звітності викладені в аудиторських стандартах. У ході проведення аудиту перевіряється відповідність залишків на рахунках бухгалтерського обліку з даними, відображеними у звітності, а також наявність первинних документів, що підтверджують здійснення операцій. Перевірці підлягають первинні документи, бухгалтерські регістри, баланс, звіт про фінансові результати і пояснення до балансу. Особливу увагу варто звернути на перевірку залишків на рахунках і розрахунку фінансових показників. Варто зазначити, що при проведенні аудиту бухгалтерської (фінансової) звітності основна увага повинна звертатись на відповідність даних звітності руху і залишків по рахунках, оскільки саме числові показники здебільшого є базою для проведення аналізу. Після проведення аудиту формується уявлення про ступінь достовірності звітності та доцільності подальшого використання її показників. Дані звітності з високим ступенем достовірності будуть об'єктивно відображати фінансово-економічний стан підприємства, дані ж недостовірної звітності не становлять цінності для аналізу.

Далі, якщо звітність підприємства в аудиторському висновку визнана достовірною, проводиться аналіз значень і динаміки коефіцієнтів, що характеризують платоспроможність боржника за досліджуваний період, аналіз ефективності її діяльності та аналіз змін основних балансових показників. Відповідно до нормативно-правових актів України, період аналізу діяльності підприємства, що знаходяться в стані банкрутства становить 3 роки, що передували відкриттю справи про банкрутство. У разі, якщо підприємство було створене менш ніж за два роки до відкриття провадження у справі про банкрутство, то аналізу підлягає весь період його діяльності. Дані про діяльність підприємства слід аналізувати поквартально. Для проведення аналізу діяльності суб'єктів господарювання в період, що передуює банкрутству, потрібні бухгалтерська фінансова звітність організації, результати аудиторської перевірки, а також дані за оборотами і залишками на рахунках обліку майна і зобов'язань підприємства. Крім того, потрібно вивчити укладені підприємством угоди стосовно їх відповідності ринковим умовам.

В окремих випадках боржник на момент початку аналізу не є повною мірою банкрутом. У разі навмисного або фіктивного банкрутства процес реалізації шахрайських схем з банкрутства може перебувати ще на стадії підготовки до подальшого банкрутства. Метою перевірки повинна бути не тільки діагностика наявності або відсутності факту навмисного або фіктивного банкрутства, а й

виявлення процесу підготовки підприємства до нього. Тому за необхідності, спираючись на досвід і професійні навички, можна провести більш детальний аналіз будь-якого періоду діяльності організації у разі, якщо з'являється підозра про те, що на даний час наявні ознаки протиправних дій, які стали причиною банкрутства підприємства.

Результати аналізу коефіцієнтів, які характеризують платоспроможність підприємства, показують момент її втрати. Якщо банкрутство настало миттєво, то момент різкого погіршення економічного стану підприємства повинен бути проаналізований більш детально. Необхідно виявити причини банкрутства і проаналізувати їх на наявність наміру з боку зацікавлених осіб.

Також необхідним є проведення аналізу ефективності діяльності підприємства, спрямованого на виявлення нераціональних дій, які могли б стати причиною банкрутства. Виявлення неефективних або нераціональних у кризовій ситуації угод, фінансових вкладень або відмивання коштів свідчить про наявність ознак протиправних дій при банкрутстві підприємства.

За економічним змістом здійснюваних операцій, діяльність підприємства можна поділити на поточну, фінансову та інвестиційну. Для виявлення ознак протиправних банкрутств повинен бути проведений аналіз усіх видів діяльності, оскільки в такій розрізі теж можуть бути виявлені операції, що послужили причиною банкрутства або операції, що відносяться до непрямих ознак підготовки до банкрутства. До ознак вчинення протиправних дій при банкрутстві можна зарахувати:

- скорочення майна, необхідного для основної діяльності. Основна діяльність організації повинна бути головним джерелом коштів для її існування. Якщо питомо вага майна, необхідного для основної діяльності підприємства знижується, то це означає, що вона не планує продовжувати своє існування;
- перевищення оборотності дебіторської заборгованості над кредиторською. Оборотність дебіторської заборгованості – це швидкість погашення зобов'язань перед підприємством, а оборотність кредиторської – швидкість погашення зобов'язань самого підприємства перед його кредиторами. Якщо оборотність дебіторської заборгованості перевищує оборотність кредиторської, то це означає, що підприємство систематично не платить за своїми боргами, хоча теоретично у нього є така можливість, оскільки грошові кошти від дебіторів надходять;
- збільшення кредиторської заборгованості. Зростання кредиторської заборгованості само по собі в більшості випадків визнається негативною тенденцією; збільшення кредиторської заборгованості в критичних обсягах – одна з причин банкрутства підприємств;
- скорочення виручки і збільшення інших витрат. Скорочення виручки говорить про зниження обсягів реалізації або про зниження цін на реалізовану продукцію. Інші витрати вважаються непрямыми по відношенню до виробленої продукції, а отже, підприємство повинно прагнути до їх мінімізації. Якщо підприємство допускає зростання інших, значить, воно погоджується з подібним нераціональним використанням коштів;
- збільшення витрат від списання дебіторської заборгованості. Списання незатребуваної дебіторської заборгованості говорить про проблеми в управлінні підприємством, зокрема відсутність контролю за своєчасним отриманням зобов'язань. У разі навмисного або фіктивного банкрутства наявність великих сум незатребуваної дебіторської заборгованості може бути ознакою виведення активів;
- придбання та постачання товарів на не вигідних умовах. Оскільки будь-яке підприємство прагне максимізувати свій прибуток, здійснення угод на свідомо не вигідних умовах ні за яких обставин не може бути названо раціональною діяльністю;
- заміна ліквідного майна неліквідним і відчуження майна, необхідного для основної діяльності. Одна з ознак фіктивного та умисного банкрутства – виведення з підприємства найбільш цінного майна і заміна його на неліквідні активи;
- заміна зобов'язань щодо поточної діяльності на менш вигідні зобов'язання. Наявність зобов'язань щодо поточної діяльності говорить про здійснення основної діяльності підприємства. Наявність всіх інших видів зобов'язань другорядне для будь-якого підприємства;
- оплата фіктивних угод. Виявлення подібних угод відноситься до прямих обов'язків аналітика, тому що подібні операції є прямим свідченням виведення активів;
- виведення майна в статутний капітал спеціально створеного підприємства. Будь-які фінансові вкладення, здійснені в період, який передуює банкрутству, виглядають сумнівно. Внесок у статутний капітал іншого підприємства досить часто може виявитися лише приводом для виведення активів;
- продаж або передача в оренду необоротних активів на свідомо не вигідних умовах. Будь-які угоди, зроблені на свідомо не вигідних умовах, підлягають ретельному дослідженню. Подібні операції так само можуть зрештою призвести до виведення активів і подальшого банкрутства;
- витрачання коштів на цілі, не пов'язані з інтересами бізнесу (фіктивні витрати на НДДКР, не вигідні фінансові вкладення);

-
- безоплатна передача майна або передача управління підприємством. Відчуження майна на безоплатній основі не приносить підприємству ніяких економічних вигод, отже, повинні бути виявлені причини скоєння подібних угод;
 - зміна структури короткострокової заборгованості, переважання одного виду заборгованості над іншими. Накопичення зобов'язань перед будь-яким одним видом кредиторів і погашення всіх інших видів зобов'язань, швидше за все, є наслідком навмисних дій керівництва підприємства.

Описані вище ознаки можуть бути виявлені при розрахунку та аналізі динаміки змін відповідного набору коефіцієнтів.

Наступним є аналіз змін балансу, що дозволяє оцінити структуру і динаміку зміни складу майна підприємства та джерел його формування. Критичне зниження питомої ваги засобів виробництва, невідповідність структури майна об'єктивним потребам для нормального функціонування підприємства, а так само зміна складу і структури кредиторської заборгованості може бути непрямою ознакою наявності протиправних дій, зокрема навмисного доведення до банкрутства.

При аналізі розрахункових коефіцієнтів варто пам'ятати про те, що більша частина майна підприємства може бути представлена у вигляді необоротних активів, а більша частина кредиторської заборгованості може бути довгостроковою. Із настанням термінів погашення довгострокової заборгованості вона буде переходити в розряд короткострокової, що не може не відбитися на коефіцієнтах, які характеризують платоспроможність підприємства. Тому при виявленні ознак протиправних банкрутств необхідно проводити аналіз структури балансу боржника. В якості еталонної структури слід приймати структуру розділів балансу досліджуваного підприємства на момент, коли його діяльність була успішною або приблизну структуру майна підприємства, що провадить такий самий вид економічної діяльності. Більше того, повинні бути проаналізовані не тільки абсолютні та відносні зміни, а так само по можливості і структурний склад майна та заборгованості, їх зміни.

Доцільність проведення подібного аналізу полягає в тому, що такі показники, як коефіцієнт поточної ліквідності і забезпеченості зобов'язань боржника його активами, розраховуються на основі підсумків цілих розділів бухгалтерського балансу (з деякими коригуваннями). Але при цьому не варто забувати про те, що, хоча активи і пасиви всередині розділів згруповані відповідно до загальних по своїй суті економічних значень, в реальності вони істотно відрізняються один від одного.

Так у підсумку другого розділу балансу відображається сума запасів, дебіторської заборгованості, фінансових вкладень і грошових коштів. Для цілей виявлення протиправних банкрутств особливий інтерес становить динаміка зміни сум дебіторської заборгованості та фінансових вкладень, оскільки з метою виведення з балансу підприємства активи можуть переводити у форму дебіторської заборгованості або фінансових вкладень. Аналогічно і в інших розділах балансу є важливі для аналізу на ознаки протиправних банкрутств статті. Серед необоротних активів такими статтями є суми основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових фінансових вкладень. У розділі власного капіталу це суми дооцінки необоротних активів та нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). Розділ довгострокових зобов'язань так само викликає чималий інтерес у справах про банкрутство. Крім загальної суми довгострокової кредиторської заборгованості, необхідно уточнити і термін її погашення. У четвертому розділі, що теж складається в основному з заборгованості, найбільший інтерес становлять суми позикових коштів і кредиторської заборгованості. Варто зазначити, що з метою виявлення навмисного та фіктивного банкрутства потрібно брати до уваги не тільки динаміку сум перерахованих вище показників у гривні, але і динаміку їх питомої ваги в загальному підсумку балансу.

Інформації, що міститься у звітності підприємства, може бути недостатньо для складання висновку про наявність чи відсутність ознак протиправних банкрутств. Тому при аналізі бажано мати повний доступ до бухгалтерської фінансової інформації боржника.

Після проведення аналізу формуються висновки про наявність чи відсутність ознак протиправних банкрутств. Якщо за попередні періоди виявлено неправочинні дії, які могли послужити причиною банкрутства підприємства, то за характером порушень можна визначити тип фінансової схеми, що використовувалась у кожному конкретному випадку.

Висновки та перспективи подальших розвідок

У роботі проаналізовано і узагальнено чинні методики діагностики банкрутства з метою визначення можливості їх використання при виявленні ознак протиправних дій при банкрутстві. Наявні методичні рекомендації з виявлення ознак неплатоспроможності підприємств й ознак дій по приховуванню банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства розроблені з метою визначення однозначних підходів під час аналізу фінансово-господарського стану підприємств на предмет виявлення ознак неплатоспроможності підприємств та протиправних дій при банкрутстві є малоефективними та потребують вдосконалення.

Запропоновано алгоритм дій при виявленні ознак протиправних банкрутств, відповідно до якого аналіз пропонується проводити за допомогою п'яти послідовних процедур (етапів). Залежно від отриманих результатів робиться висновок про наявність або відсутність ознак фіктивного, прихованого чи умисного доведення до банкрутства. Нами виявлено особливості фінансової діагностики та оцінки протиправних банкрутств, що передбачає фінансовий аналіз і опис дій з проведення експертизи протиправного банкрутства. Запропоновані теоретичні положення та методологічні рекомендації по проведенню аналізу банкрутства організацій можуть бути використані арбітражними керуючими, органами державного управління та податковими органами при дослідженні діяльності підприємств на наявність ознак протиправних дій у судовому провадженні про банкрутство. Вони також можуть бути оформлені як самостійні методичні рекомендації з діагностики ознак протиправних банкрутств підприємств.

Список літератури

1. Львова, Н. А. Преднамеренное банкротство: экономическое содержание и финансовый механизм / Н. А. Львова // Вестник Санкт-Петербургского университета: Серия 5 «Экономика». – СПб: Изд-во СПбГУ. – 2006. – №3.
2. Галак, Р. С. Аналіз фінансового стану підприємств / Р. С. Галак // Наукові записки: збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – 2002. – Вип. 11 Ч. 1. – С. 200-202.
3. Методика проведення поглибленого аналізу фінансового-господарського стану підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27. 06.97 р. № 81 // Офіційний сайт Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua.
4. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.98р. №22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua.
5. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджена наказом Міністерства фінансів України та Фондом державного майна України від 26.01.2001 р. №49/121 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua.
6. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджена наказом Міністерства економіки України від 19. 01.2010 р. № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.zakon1.rada.gov.ua
7. Журавльова, Ю. Ю. Методичні аспекти оцінки платоспроможності підприємств в сучасних умовах господарювання / Ю. Ю. Журавльова // Ринок цінних паперів України. – 2005. – №3-4. – С. 33-40.

References

1. L'vova, H. A. (2006). Prednamerennoe bankrotstvo: jekonomicheskoe sodержanie i finansovyy mehanizm. Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta: Seriya 5 «Jekonomika», 3.
2. Halak, R. S. (2002). Analiz finansovoho stanu pidpryiemstv. Naukovi zapysky, 11(1), 200-202.
3. Metodyka provedennia pohlyblenoho analizu finansovoho-hospodarskoho stanu pidpryiemstv ta orhanizatsii, zatverdzhena nakazom Ahentstva z pytan zapobihannia bankrutstvu pidpryiemstv ta orhanizatsii vid 27.06.97 № 81. (1997). Retrieved from: www.zakon1.rada.gov.ua.
4. Metodyka intehralnoi otsinky investytsiinoi pryvablyvosti pidpryiemstv ta orhanizatsii, zatverdzhena nakazom Ahentstva z pytan zapobihannia bankrutstvu pidpryiemstv ta orhanizatsii vid 23.02.98. №22. (1998). Retrieved from: www.zakon1.rada.gov.ua.
5. Polozhennia pro poriadok zdiisnennia analizu finansovoho stanu pidpryiemstv, shcho pidliahaiut pryvatyzatsii, zatverdzhena nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy ta Fondom derzhavnoho maina Ukrainy vid 26.01.2001. №49/121. (2001). Retrieved from: www.zakon1.rada.gov.ua.
6. Metodychni rekomendatsii shchodo vyivlennia oznak neplatospromozhnosti pidpryiemstva ta oznak dii z prykhovuvannia bankrutstva, fiktyvnoho bankrutstva chy dovedennia do bankrutstva, zatverdzhena nakazom Ministerstva ekonomiky Ukrainy vid 19.01.2010. № 14. (2010). Retrieved from: www.zakon1.rada.gov.ua.
7. Zhuravlova, Yu. Yu. (2005). Metodychni aspekty otsinky platospromozhnosti pidpryiemstv v suchasnykh umovakh hospodariuvannia. Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy, 3-4, 33-40.

Стаття надійшла до редакції 05.12.2014 р.